

Asia: VN/17928/2024

Hallituksen esitysluonnos perusopetuslain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Onko teillä lausuttavaa esityksen 29 pykälään koskien puhelimia ja muita mobiililaitteita?

Sivista pitää hyvänä sitä, että laitteiden käyttö oppimistarkoitukseen ja terveydenhoitoon on jatkossakin mahdollista. Sivista tulkitsee tämän sisältävän myös ne tilanteet, joissa puhelin tai mobiililaitte on välttämätön apuväline sitä tarvitsevalle oppilaalle. Tämä olisi hyvä tarkentaa esityksessä.

Opetuksen järjestäjän tulisi ehdotuksen mukaan määrätä järjestyssäännöillä tai -määräyksillä puhelimien ja muiden mobiililaitteiden säilytyksestä 3 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa sekä niiden käytöstä ja säilytyksestä koulupäivän aikana muulloin kuin oppitunneilla. Sivista pitää valitettavana, että ehdotus ei ota selkeästi kantaa oppituntien ulkopuolisen käytön rajoittamiseen. Sivista katsoo, että selkeämpi mahdollisuus rajata puhelinten käyttöä myös välitunneilla tukisi muun muassa ehdotettua tavoitetta liikunnallisen elämäntavan edistämisestä.

Onko teillä lausuttavaa esityksen 36 d pykälään koskien puhelimia ja muita mobiililaitteita?

Sivista ehdottaa, että säädöskohtaisissa perusteluissa täsmennettäisiin, että haltuunottoon johtava opetusta ja oppimista häiritsevä käyttö kattaa sekä oppilaan oman että muiden oppilaiden oppimisen häiritsemisen.

Onko teillä muita huomioita puhelimia ja muita mobiililaitteita koskeviin ehdotuksiin?

Sivista katsoo, että puhelimien ja mobiililaitteiden käyttöön liittyen opetuksen järjestäjien ja opettajien toimivallassa on ollut epäselvyyttä. Sivista pitää kannatettavana sitä, että toimivaltaa pyritään ehdotuksilla lisäämään ja tarkentamaan nykyisestä.

Sivista toteaa, että työrauhaan ja kurinpitokeinoihin liittyviä käytäntöjä olisi syytä tarkastella ehdotettua laajemmin. Opetuksen järjestäjien mukaan kurinpidolliset keinot ovat paikoin hallinnollisesti raskaita toteuttaa. Opetuksen järjestäjien edellytyksiä antaa oikeanaikaisia kurinpidollisia toimia tulisi vahvistaa.

Sivista huomauttaa, että nuorten puhelinten ja mobiililaitteiden käyttöön liittyvät haasteet eivät rajaudu kouluympäristöön. Sivistan tiedossa ei ole sellaista valmistelua, jolla puututtaisiin niihin ongelmiin, joita mobiililaitteiden käytöstä on tunnistettu aiheutuvan lasten ja nuorten vapaa-ajalla. Koulupäivän aikaista laitteiden käytön rajoittamista ei voida pitää riittävänä tapana puuttua näihin haasteisiin.

Onko teillä lausuttavaa esityksen 41 a-d ja 42 d pykäliin koskien aluehallintovirastojen laillisuusvalvontaa?

Pykälään 41 a ehdotetaan lisättäväksi toinen momentti, jonka mukaan aluehallintovirasto voi myös oma-aloitteisesti tutkia, onko opetus järjestetty 1 momentissa säädetyllä tavalla. Toimivaltaa ei ole millään tapaa rajattu esimerkiksi sen suhteen, onko perusteltua syytä epäillä, että opetusta ei järjestetä lainsäädännön mukaisesti. Säädoskohtaisissa perusteluissa todetaan, että oma-aloitteista valvonnan laajuutta määrittäisi käytännössä aluehallintoviraston siihen osoittama resurssi. Tämä on merkittävä epäkohta ja antaa aluehallintovirastoille lakisääteisen rajoittamattoman toimivallan laillisuusvalvontaan.

Säädoskohtaisissa perusteluissa todetaan, että aluehallintovirasto voisi käyttää oma-aloitteista oikeuttaan esimerkiksi niissä tilanteissa, joissa mediassa tuodaan esille opetuksen järjestämiseen liittyviä epäkohtia. Sivista pitää tällaista menettelyä erittäin ongelmallisena ottaen huomioon median toimintalogiikan koulutusaiheisessa uutisoinnissa.

Sivista pitää perusteltuna sitä, että kuntalaissa, valtion ja yksityisen järjestämän opetuksen hallinnosta annetussa laissa sekä hallintolaissa säädetyistä valvontaan liittyviä käytänteitä ehdotetaan tuotavan myös perusopetuslakiin. On opetuksen järjestäjän kannalta selkeää, että järjestäjiä koskevaa lainsäädäntöä pyritään kokoamaan yhteen lakiin.

Onko teillä muita huomioita aluehallintovirastojen laillisuusvalvontaa koskeviin ehdotuksiin?

Ehdotuksella aluehallintovirastoille annettaisiin oikeus ottaa myös oma-aloitteisesti tutkittavaksi, järjestetäänkö esi- ja perusopetusta lainsäädännön mukaisesti. Sivista pitää erittäin ongelmallisena sitä, että näin merkittävää kulttuurinmuutosta laillisuusvalvontaan esitetään virkavalmisteluna ilman laajaa yhteistä keskustelua.

Esityksen vaikutusarvioinneissa ei ole myöskään lainkaan tuotu esiin vaikutuksia opetuksen järjestäjien toimintaan. Sivista arvioi, että rajaamaton oma-aloitteinen tutkimisoikeus lisää merkittävästi opetuksen järjestäjien hallinnollista taakkaa. Tämä on ristiriidassa Orpon hallituksen normien keventämiseen liittyvän tavoitteen kanssa.

Orpon hallituksen ohjelmaan on kirjattu aluehallintovirastojen toimivaltuuksien vahvistaminen koulujen laillisuusvalvonnassa. Kirjaus on mukana kouluväkivallan ennaltaehkäisyä ja väkivaltatilanteisiin puuttumista käsittelevässä kappaleessa. Sivista pitää erikoisena, että valmistelussa aluehallintovirastojen toimivaltuuksia ehdotetaan laajennettavan yleisellä tasolla.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti aluehallintovirasto voi kantelun perusteella tutkia, onko laissa tarkoitettua koulutusta järjestettäessä toimittu säännösten ja määräysten mukaan. Jos kunta, kuntayhtymä tai opetuksen järjestäjä on valtionosuustehtäviä järjestäessään jättänyt noudattamatta laissa tai lain nojalla säädetyn tai määrätyn velvoitteen, aluehallintovirasto voi, asianomaista ministeriötä kuultuaan, sakon uhalla määrätä kunnan tai kotikuntakorvauksen saajan noudattamaan velvoitetta. Kantelun voi valtakirjalla tehdä myös toisen henkilön puolesta. Hallitus on käynnistänyt aluehallintouudistuksen valmistelun. Aluehallintouudistus selkeyttää oikaisu- ja kantelukäytäntöä ja näin ollen madaltaa kynnystä nykyisten oikeusturvakeinojen hyödyntämiseen. Sivista katsoo tämän olevan riittävä ja tarkoituksenmukainen toimi laillisuusvalvonnan vahvistamiseksi.

Edellä esitetyn nojalla Sivista esittää ehdotuksesta luopumista.

Onko teillä lausuttavaa esityksen 2 pykälään koskien liikunnallisen elämäntavan lisäämistä esi- ja perusopetuksen tavoitteisiin?

Sivista pitää ehdotusta kannatettavana ja hyvänä sitä, että aihetta on lähestytty luonnoksessa laajasti osana koulujen toimintakulttuuria pelkän liikunta-oppiaineen tarkastelun sijaan.

Onko teillä muita huomioita liikunnallista elämäntapaa koskevaan ehdotukseen?

Sivista katsoo, että luonnoksessa on tunnistettu hyvin liikkumisen ja liikunnallisen elämäntavan vaikutukset yksilön terveyteen, osallisuuteen ja oppimiseen. Ehdotuksella ei arvioida olevan kustannusvaikutuksia. Sivista pitää yleisesti ongelmallisena toimintatapaa, jossa kouluille tuodaan uusia tavoitteita ilman niiden saavuttamiseen osoitettavia resursseja. Lasten ja nuorten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen on eittämättä tärkeää, mutta on samalla huomattava, että laajentamalla koulun tehtäviä ja koulutukselle asetettuja tavoitteita ilman siihen osoitettavia resursseja kohdennetaan nykyisiä voimavaroja uusiksi – Sivista pitää tärkeänä, että meneillään olevassa perusopetuksen kehittämistyössä kirkastetaan peruskoulun roolia ensisijaisesti oppimisen paikkana.

Onko teillä lausuttavaa perusopetuslain säädöshuoltoa koskeviin ehdotuksiin?

Ei lausuttavaa.

Tikkinen Annakaisa
Sivistysala ry